

ni tako poudarjena zgolj kognitivno-diskurzivna raven, ampak zajema celotno osebo in širši spekter komunikacije, ne samo med učiteljem in učenci, ampak tudi med učenci samimi. Veliko je nebesednega komuniciranja in nebesednega prenašanja znanja. Veliko je nebesednega dialoga, kajti dialog je komunikacija, ki nikakor ni omejena samo na verbalno komuniciranje. Tak celovit, neokrnjen dialog, ki ne vključuje samo verbalne komunikacije, pri katerem ne gre samo za komunikacijo ne eni »osi« (učitelj – učenec), ampak tudi na drugih »oseh« (npr. učenec – učenec) itd., pa šele praktično omogoča resnično načenjanje in obravnavo tem, ki so v določeni družbi tabu.

Pri obravnavanju tabu tem neke družbe so tako učitelji kot učenci bolj izpostavljeni sankcioniranju zaradi kršenja tabuja. Sloviti primer takega kršenja tabujev predstavlja Sokrat, ki je svoje kršenje tabujev plačal z življenjem. Bržkone si Sokrata težko predstavljamo kot učitelja, ki bi moral slediti kurikulu in bi ga utesnjeval okvir kake tipične ustanove formalnega izobraževanja.¹² Podobno (in v določenem oziru še bolj) to velja za sokratika, kinika Diogenesa, ki se je razglasil za državljana sveta in zavračal vsakršno podrejenost kaki instituciji, in sicer sledeč svoji osrednji vrednoti – govoriti tisto, kar želim, ne pustiti si vzeti pravice in možnosti, da povem svoje mnenje. (Nussbaum, 1997) Diogenes je s svojim načinom življenja in z ravnanjem izzival in poučeval družbo, v kateri je živel, na svoj način ji je omogočal, da zagleda v ogledalu svoj odsev in se zave svoje kulturne in druge pogojenosti ter omejenosti. Tako iz virov vemo, da je Diogenes, ki je živel v sodu, javno masturbiral in javno jedel, použival svoje obroke. (ibid.) Slednje je bilo šok in atrakcija obenem za takratno grško družbo, za njegovo okolje, v katerem so vsi ostali jedli v intimi in se jim je zdelo javno uživanje hrane nekaj nenaravnega.¹³ Pomislimo, kakšna bi se jim zdela naša današnja kultura javnega prehranjevanja, npr. v Sloveniji, da o kakšnih ZDA sploh ne govorimo. Na Diogenesa lahko gledamo kot na svojevrstnega neformalnega izobraževalca, ki se v okvirih formalnega izobraževanja ne bi mogel lotiti tabu tem. V formalnem izobraževanju se namreč izražajo tudi odnosi v družbi – dominantne sile uveljavljajo kulturo, ki jih določa. Iz zgodovinskega razvoja družbe pa lahko razberemo, da so se ključni premiki, bodisi v zna-

12 Nenezadnje Sokrat ni pisal in za tako držo obstajajo dobri razlogi. Pisno besedilo lahko kaj hitro doživi usodo otroka brez staršev: nikogar ni, ki bi ga ustrezno zagovarjal ali branil. Tudi Sokratov učenec Platon, sicer bleščeč pisec, glede najpomembnejših reči ni zaupal pisani besedi (cf. Platon, 2004; Reale, 2002).

13 Obenem pa viri ne poročajo o tem, da bi Diogenes javno opravljal malo in veliko potrebo, četudi lahko domnevamo, da jo je. To kaže na to, da se to takratnim Grkom ni zdelo nič posebnega (v nasprotju z javnim prehranjevanjem). (Cf. Nussbaum, 1997)